

Colecția MARIA CHIȘ

Obiceiuri la nuntă în Săliștea de Sus

Feciorii, când îs mari, se zice că "sunt de însurat", iar fetele "de măritat". Când sunt miri, în orațiile de nuntă, feciorului i se zice "Împărat", iar când merge după mireasă se spune că "vine Împăratu".

Portul tinerilor. Fetele de măritat se îmbracă cu pânzături (zadii) de lână, cu vârste negre și roșii; ori cu sugne roșii, verzi, albastre "de păr" (cașmir) sau de mătase ("travilă"). Se încălță cu "optinci de oargă", cu "obdele de pănură", legate cu "ață" împletită-n șase, lată, din fir de lână neagră. Pe cap poartă "năfrâmi de păr", roșii și verzi, înflorate, legate "înapoi" (la ceafă); sau umblă descoperite, "în capu gol", cu floare la ureche (**Notă:** Informațiile au fost culese, în majoritate, de la IOANA VLAD a Moșului, 64 ani, 1983. Acolo unde un alt subiect ne furnizează datele, va fi menționat).

Fetele mai tinere (codanele) și flăcăiandrii sunt îmbrăcați mai simplu. Feciorii se încălță tot cu opinci de oargă și obiele de pănură, se îmbracă iarna cu cioareci de lână albă și cu suman negru "postăzit" (tivit cu catifea neagră), pe cap cu "cujmă" neagră. Vara poartă, peste cămașa de pânzoaică subțire, "teptari" (pieptar, cojoc) "înflorit" - cusut cu "cărmăjie" (piele prelucrată folosită pentru împodobit), cu "gatii" de pânză, cusute jos în "roituri" (broderie), cu puțin trecând peste genunchi. Pe cap poartă clop negru.

Iuliu Pop: Călăreți la nuntă, Hoteni

Înainte de nuntă

Întâlnirile tinerilor. Feciorii se întâlnesc cu fetele: în sat, la joc, la biserică, la "sâri", la vergel, în serile de șezătoare, la desfăcat porumbul, la târg, la petrecerile din sat, la colindat etc.

Sâriul este numit obiceiul de a se aduna fetele și feciorii într-o sâmbătă seara la casa unei fete și a petrece cu ceteră, sau, mai demult, jucau după fluier. Într-o zi de joi, în șezătoare, fetele și feciorii hotărăsc să facă sâmbătă "sâri". Fetele pregătesc mâncări, iar feciorii "nămnesc" ceterași și aduc horincă. Petrec până a doua zi, apoi feciorii "petrec" (conduc) fetele acasă și, care se înțeleg, se hotărăsc "să se ieie" (să se căsătorească).

Vergelul are loc tot în șezătoare, iarna, pe la Sântion. Feciorii aduc ceterași și fac "béntic" - aduc băutură, iar fetele pregătesc mâncare: găluște, cozonaci, plăcinte cu brânză, pancove.

Fetele cheamă la vergel feciorii care li-s dragi. După ce se adună, beau,

Cum ți-i săra
Așe-i mânca.

Colecția DUMITRU IUGA

Și tu nu sii bănuită
C-așe ne-o fost împărțită:
Din pământ să crească flori -
Noi să merem de nurori,
Din pământ să crească stini -
Noi să merem la străini.
Colecția ION VANCEA, Săliștea de Sus.
De la Anuța Vlad, 68 ani, 1978.

784

Mniresucă, tu Mărie,
Be-ț păharu cel dintâie
Că te duci la cununie
Și-i vedé biserica,
Crucea și vanghelia:
Gata-i de fetia ta.
Fetele-or mere la joc -
Tu-i pune ciupa pe foc,
Când fetele-or învârti
Tu-i ședé și-i ciupăi,
Bănuită ti-i găsi.
Săliștea de Sus.
De la Ioana Iuga, 60 ani, 1968

785

Taci, mireasă, nu zdera
Că tu ești tătă zina
Că tu te-ai dus la popa:
Popa-i mare-nșelători,
Te întreabă de tri ori
Și te și pune să jori
Ș-ap(o)i-ț place, ori nu-ț place,
Meri și jori că n-ai ce face.
Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 40 ani, 1980

786

Mniresasă, cunună verde,
Cum te scoate dintre fete
Și te bagă-ntre neveste.

787

Mniresucă, struț domnesc,
Mândru-i portu nevestesc:
De frumos, el i frumos,
Numa-i tare lăcrămos.
Săliștea de Sus
De la Ileana Lăzăroi, 12 ani, 1968.

788

Mniresasă, cunună verde,
Cum te scoate dintre fete
Și te bagă-ntre neveste.
Mniresucă, struț domnesc,
Mândru-i portu nevestesc.

De frumos, tare-i frumos
Da'-i și tare lăcrămos.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliște de Sus.
De la Ioana Iuga, 60 ani, 1968

789

Hăi, mireasă cu cunună,
Fă-ți un pic de voie bună
Că astăzi i zîua ta -
Mâni-alaltă-i căpăta
C-așé se-ntoarce roata:
De la una, la alta.
Colecția RODICA ALBOIU, 1961
Țara Oașului, 1961.

790

Tu mnireasă, floare albă,
La tătă lumea ești dragă
Numa la mă-ta urâtă
Că tânără te mărită,
Tânără la soacră ré
Și bărbatu-i tăt așé.
Suci de Jos.
De la Maria Lucaci, 60 ani, 1987

791

Tu mnireasă, tu mnireasă,
Când i mere în vecini
Nu șadé mult în minciuni,
Vină-acasă cu degrabă
Să fii la soacră-ta dragă.
Colecția SAMFIRA CHINA, Suci de Jos.
De la Maria Filip, 33 ani, 1987

792

Cântă-te, mnireasă, -amu,
Dacă-i mere de-aici, nu.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliște de Sus
De la Ileana Lăzăroi, 12 ani, 1968.

793

Tu mnireasă, mniresucă,
Ce-ai silit la măritat
Ca floarea la scuturat?
Că floarea iar a-nflori,
Da' tu fată nu-i mai fi,
Floarea a-nflori la vară,
Tu nu-i fii fată fecioară.

794

Tu mnireasă, mniresucă,
Mândră ești și frumușé -
Mâni-alaltă nu-i fi-așé
Că-i fi neagră și pălită

joacă, mănâncă, iar la urmă se petrec acasă și feciorul cu fata se înțeleg despre căsătorie.

La desfăcat. Când se desfacă (depănușează) porumbul, toamna târziu, se adună mai multe fete la o casă, unde au mult porumb, iar flăcăii se interesează și se înțeleg unde să meargă la desfăcat. În grup de 8-10 feciori, alteori mai puțini, merg acolo, ajută la desfăcat, apoi joacă fetele după fluier, hoiesc, se distrează umplând poalele fetelor cu pene de mălai (pănuși). La plecare sunt petrecuți, ca în șezătoare, "pântre uși". Dacă vine alt rând de feciori, ca și în șezătoare, cei veniți mai înainte pleacă.

La joc. Jocul satului este organizat în fiecare duminică și în zilele de sărbătoare, când nu-i post. Are loc într-o șură, sau, mai de curând, în "ciuperca" amenajată special în mijlocul satului. Un fecior mai în vârstă "nămné" ceteraș și adună banii să-l plătească. La joc participă feciori și fete, iar cei însurați - dar mai ales femeile - stau pe margine și "se uită".

Fata care merge prima dată la joc, stă pe margine și așteaptă ca un fecior "s-o bage în joc".

Dacă o fată "grăie rău" de un fecior, acesta "o scoate din joc", iar ceterașul îi "zice marșu" și-o scoate până-n drum.

Fetele bătrâne sunt luate în răs de feciori, ori de fetele tinere. Aceștia îi "strîgă" în ciudă:

Mândruț, pântru dumăta,	Ș-amu feté și cu mine,
M-am sfădit cu pretena	Se sfădé, nu i-i rușine.
Care-o fetit cu mama.	

De mas. Mai demult, dar și acum, însă din ce în ce mai rar, feciorii mergeau la fete "de mas". Fetele, fără să știe părinții, îi așteptau, vara în podul șurii cu fân, unde dormeau, iar iarna "în cealaltă casă (cameră)", unde, de obicei, dormeau ele. Feciorul dormea cu fata, fără a se face vinovați de altfel de fapte, până spre ziuă, când cânta cocoșul. Intra de obicei pe fereastră, sau prin tindă, fără să știe ceilalți ai casei. Feciorul ducea bomboane și băutură, iar fata îi dădea de mâncare, plăcinte, pancove etc. De obicei fata primea de mas numai un anume fecior, cu care se va mărita.

"Târgul de fete". "Mai demult era târg de fete pe Vârvu Mare, de pe Prislop, către Strungi. Acolo se adunau fete și feciori din Maramureș și din Suceava. Se ducéu cu ceteră, jucau, petrecéu. Care-și cădău dragi se grăie; feciorul viné pe văzute la fată și se luau. Da' amu nu se mai ține, nici eu, că am peste șasăzăci de ai, nu l-am apucat. Amu se face Hora la Prislop".

Remy Galtier: Spectacol „Nuntă”, Ansamblul folcloric Bârsana la Festivalul European din Bédarieux, Franța, 1998

Ghicirea ursitului. Vrăji și farmece. Despre fetele și feciorii care nu se căsătoresc se zice că-i "păcat, că nu lasă urmași pe urma lor".

Fetele de măritat, să-și ghicească ursitul, postesc în ziua de "Indrei" (Sf. Andrei,

*Am o ciurdă de vaci:
Când intră un bou negru*

*Tăte se-mprăștie.
(Cociorva)*

30 noiembrie. Nu mănâncă nimic toată ziua ("ajună"). Seara mănâncă o "turtă sărată" și, punând o față de masă pe perină, se culcă și zic că-și "visează ursitu aducându-le apă". Fetele mai bătrâne își caută orânda *pe stele*: urmăresc în noaptea aceea unde cade o stea și "acolo i-i orânda ei". Altele se duc, în ziua de Sânziene, pe rouă, *la cicoare* "să vadă ce-or vedé acolo". Dacă văd "o gongă" (gânganie) mare și două-trei mai mici zic că "orânda lor i legată, i însurat".

Se zice că unele femei știu să facă vrăji. "Știu să despărță doi dragi cu *botă de zerme* (șarpe)". "Fac rând (fac rost, își procură) o botă de tufă cu care o despărțit doi zerni ce se bătéu laolaltă și trec cu ié pântre doi care se ibdesc, pe care vré să-i despărță(scă). De aici (de acum) încolo, cei doi nu se mai pot vedé în ochi". Altele "aruncă *apă de pe mort* (cu care se spală mortul) pe cei doi". Altele, în Vinerea Mare ("vinerea sacă") aduc "*stropți de la moară* și-i aruncă pe cei ce vor să-i despărțască".

"Mai demult, era o bureană - este și astăzi - care-i zice *mătrăgună*. Cine vré s-o ieie pe dragoste, pe lucru, pe învățatură, meré în tri duminici la ié, la bureană, cu zin, cu horincă, cu mâncare: meré a peți la ié, ca la o fată. A tria duminică meré la ié pe la mnezu nopti, se dezbrăca în ptelea goală, juca pe lângă ié și strîga:

Mătrăgună, doamnă bună, Și cu tine să pornesc,
Am vinit să te pețesc Cu lumea să drăgostesc.

O ducé-n grădină la ié ș-o îngrijé tăt mereu. Fata care avé tizmașă o altă fată și cunoșté mătrăguna, meré la mătrăgună și o aducé, își slobozé udul pe ié și o arunca pe cealaltă fată; aceie fată făcé mărândău". (De la Lișca Hojda, 66 ani, 1983).

Peșitul și logodna

Peșitul. Când tinerii s-au hotărât să se căsătorească, fixează o dată când feciorul va merge în peșit.

În peșit feciorul merge cu o rudă mai apropiată, "care-i bun de gură"; el este mai în vârstă și respectat. După ce discută lucruri obișnuite (ce mai lucrează, cum o duc cu sănătatea etc.), tinerii se retrag în altă cameră, iar peșitorul zice către părinții fetei:

"- Am auzit c-aveți o claie de otavă de vândut ș-am venit să vă-ntreb dacă mi-o vindeți mie".

Părinții răspund:

"- Ni-i de vândut, da' i cam verde!"

Dacă fata nu-i de acord cu peșitorul, părinții zic:

"- N-avem otavă de vândut, până la anu. Atunci om vedé".

Dacă fata-i mai în vârstă, peșitorul se adresează:

"- Am auzit c-aveți o claie de paie de vândut...".

După ce se înțeleg asupra zestrei, fixează data nunții, fiind chemați și tinerii din camera alăturată.

"Pe văzute". Feciorul, dacă toate au decurs bine, invită fata acasă la el, "pe văzute", împreună cu părinții. De obicei merg "pe văzute" dacă mirele-i din alt sat. De la mireasă merg părinții și rudele cele mai apropiate. Acolo sunt primiți bine, cu mâncări și băuturi. Tinerii fixează data precisă a nunții; însoșitorii strigă:

Mere fata pe văzute La oamenii cei de treabă,
La fecior cu averi multe, La casa făcută-n rât,
La casa făcută-n iarbă, La oamenii cei de rând.
(rând - în sensul de "a si în rând
cu oamenii", de cinste).

Feciorul merge și el pe văzute. Se întâmplă, uneori, să meargă feciorul pe văzute la o fată pe care n-are de gând să o ia de nevastă, ci numai pentru a-i face "în ciudă" fetei iubite. Dacă fata iubită se hotărăște, el strică învoiala și se însoară cu ea, dacă nu, se însoară cu cea peșită pentru a nu se face de rușine. Dacă totul merge bine, tinerii sunt considerați "miri".

De obicei nu se căsătorec între ei "veri a doilea", "a patrulea", că-i cruce și-i păcat. Ei fac copii muți, "stimosiți" (malformați).

"Tomala"(logodna, credința). Logodna sau, cum se spune pe aici, "tomala", se face la mireasă acasă. Vine mirele cu părinții și câteva neamuri. El aduce

Cum ți-i așterne,
Așe-i durni.

Colecția DUMITRU IUGA

Și de oameni povestită.
Colecția SAMFIRA CHINA, Suciul de Jos.
De la Maria Lucaci, 60 ani, 1987

795

Mniresucă, mniresucă,
Binele de la mă-ta
Niciodată' nu li-i uita:
De-ai îmbla-n căruț cu cai
Bine ca la mă-ta n-ai.
Săliștea de Sus
De la Ileana Lăzăroi, 12 ani, 1968.

796

Mniresucă, mniresucă,
Fost-ai rujă de Rusale
În grădina maicii tale;
Când ai înflorit mai tare
Mă-ta te-o făcut vânzare.
Nu cred că te-ar si vândută
Orice rău i-ai si făcută
Da' -așé li-i rându la fete,
Nu la una că la tâte:
Când li-i mai dragă lumea
Musai să se despărță
De casa unde-o crescut
Și de cine le-o făcut.

797

Rozmalin din colțu mesii
Frumos plâng ochii mniresii,
Las' să plângă cât de tare
Florile de lângă vale,
Las' să plângă cât de rău
Florile de pe pârâu.
Foaie verde de bujor
Plângeți, frați, plângeți, surori
Și tu, grădină cu flori
C-amu mă duc de la voi.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 40 ani, 1980

798

Busuioc în cornu mesii
Mândru-i numele miresii.

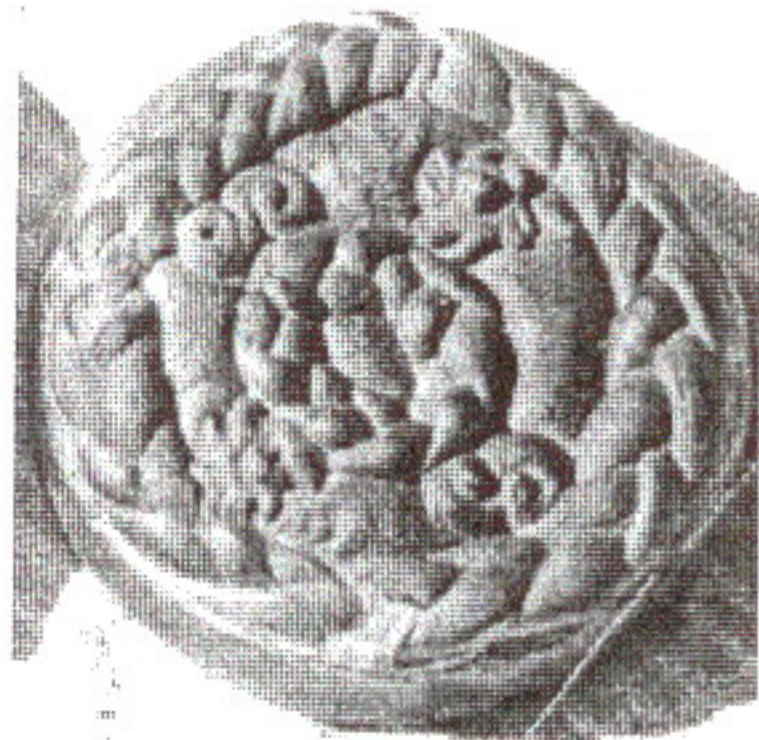
799

Busuioc după cuier
Mirele nostru-i boier
Și mireasa boierită -
Se bagă-ntr-a noastră ziță.
Colecția MIHAI OLOS.

800

Hei, tu dragă de mnireasă,
N-am venit la tine-acasă
Nici să bem, nici să mâncăm

Ci-am venit să te-ntrebăm
Ce dai portu din fetie
Pântru cel de nevestie?
Nevestitu-i port cinstit -
Numa tare bănuît,
Nevestitu-i port gătat -
Numa tare supărat.

801

Hei, tu, dragă de mnireasă,
Până-ai fost la mă-ta-acasă
Mă-ta te-o culcat pe țol,
Te-o sculat la prânzișor;
Străinii te-or culca-n brață,
Te-or scula mai dimineață
Și mai cu grijă-i trăi
Dacă-i vré găzdlui.

Petrova.
De la Maria Savu, 84 ani, 1977.

802

Plângi tare, mnireasă, -amu
Că ți-i gata juguțu -
Numa să-ți bagi căpuțu.
Și ți-i băga capu-n jug
Și nu li-i scoate mai mult,
Și ți-i băga capu-n ham
Și nu li-i scoate șohan.

Petrova.
De la Irină Petrovai, 33 ani, 1977.

803

Plângi tare, mnireasă, -amu
Și de-acoale, altu nu
Că așe-i frumos, să plângi
Când te duci de la părinți.

Colecția ION VANCEA, Petrova.
De la Irină Petrovai, 33 ani, 1977.

804

Mnireasă ca ș-o scânteie,
Lasă, lacrămile steie
Că ța si hia de ele
Ori pe mieriuri, ori pe joi
Când ța vini dor de noi,
Ori pe mieriuri, ori pe marți
Când ța vini dor de frați.

805

Mnireasa-i ca ș-o scânteie,
Mulți feciori o vrut s-o ieie;
Mnirele-o fost voinicel:

N-o lăsat-o d'ingă el.
Colecția ION VANCEA, Petrova.
De la Maria Savu, 84 ani, 1977.

ceteră și băutură, iar fata pregătește mâncările (găluște, pancove, turte). Mirii schimbă între ei "verigile" (verighetetele), iar mirele aduce miresei năframă înflorată "de păr". Mireasa îi coase mirelui "cămeșă mândră" pe care să o poarte la cununie.

Se bea, se horește, joacă, până după miezul nopții, iar, uneori, până dimineață. Zestrea. Părinții se hotărăsc în privința zestrei. Mai demult, fata primea ca zestre o vacă cu vițel, boi, oi, pământ. Ea avea și o ladă de zestre, din scândură de stejar, ornamentată sau vopsită, unde își punea sumanul, "teptaru cu ruji" (înflorat), guba, "procuturi" (covoare), "fățoi" (fețe de masă), lepedeauă, cergi, desagi, ștergători, talgere, blide, oale - să aibă ce purta, în ce mânca și, de asemenea, să-și împodobească locuința. Astăzi zestrea fetelor constă din: "halube" (haine), sugne de păr, năfrâmi scumpe, ștergători, cergi, "țoluri", bânduri, perini cu puf "cusute cu forme late; nu se mai prea dau vite. Zestrea fetei este dusă la casa mirelui cu carul, în a doua zi a nunții.

"Herdetișul", anunțarea în biserică a căsătoriei, "strigare", se face în trei duminici; preotul anunță în fața mulțimii numele mirilor, apoi întreabă dacă știe cineva să se fi iscat vreo piedică între tineri, iar dacă știe să vină să spună, pentru ca să nu strige duminica viitoare "herdetișu". După ce trec cele trei duminici, mirii pot depune actele pentru căsătoria civilă.

Este și o strigătură:

Fata de la măritiș

Se cunoaște-n herdetiș.

Mireasă (mire) din alt sat. Dacă fata "se mărită pe sate", feciorii din satul ei "se puneu în capătu satului și nu lăsau să iasă fata din sat până mirele nu da o sumă de bani sau băutură".

Mirele venea cu "călăreți, avéu cai înștrutați cu tidru și petele" (panglici). Cununia se face în satul miresei. După nuntă, la plecarea din sat, mireasa este însoțită de "petrecătoare" - prietene bune, verișoare, zece fete care-i erau mai apropiate, aceste conducând-o până la capătul satului.

Până la nuntă. Tinerii sunt considerați "mniri" de la "tomală" până la cununia religioasă. Cât timp sunt miri, n-are voie să treacă nimeni printre ei "că-i despărțasc". Când se duc la cununie, "dacă le iese înainte un car cu fân sau cu ziderea plină (cu apă), or avé noroc".

De când "dau mâna" - fac tomala - și până la cununie, trec 3-4 săptămâni. În acest răstimp cei doi se cunosc mai bine, duminicile "se preîmbă" (plimbă) împreună pe drum, așa cum este obiceiul în sat de sărbători și duminica: după ce ies de la biserică - pe la ora 13-14 - tineretul, feciorii separat și fetele separat, "se preîmbă" prin centrul comunei, până seara.

Dacă trece termenul stabilit pentru nuntă, înseamnă că cei doi se despart, au apărut "ptedici", adică s-au auzit vorbe rele despre mire sau mireasă, mirele și-a găsit altă mireasă, mireasa și-a găsit alt mire. Dacă se strică "tomala", se aud vorbe: "că fata nu s-o purtat bine; că n-are zestre; că fecioru-i măreț, încrezut; că nu voiesc părinții" etc...

Cununia și nunta

Când se poate face nuntă. În afară de posturi, nunta se poate face în tot cursul anului. De obicei are loc duminica sau sâmbăta seara. Cele mai multe nunți se fac în "câșlegi" - de la Anul nou până în Săptămâna Albă.

Este oprit să se facă nunți în postul "Sâmpțetrului", în postul Sfintei Marii, al Crăciunului și al Paștilor; de asemenea, nu-i voie să se facă nuntă în Săptămâna Vârstată și Săptămâna Albă.

"Nănașii". După ce părinții se înțeleg în privința zestrei, stabilesc "nănașii" (nașii). Ei sunt aleși dintre rudenii, care-s oameni "de treabă", "de omenie", văzuți bine în sat. În general, nănașii sunt și cei de botez, sau ai părinților. Se crede că nănașii sunt "părinții de-a doilea". Ei iau parte la toate bucuriile și necazurile tinerilor căsătoriți.

Chemătorii la nuntă sunt stegarul și mirele, iar din partea miresei, drușca și mireasa. Chemătorii sunt îmbrăcați de sărbătoare, mirele și stegarul poartă struț în clop, iar drușca "munună" (cununa druștei). Mai demult, chemătorii

Sunt patru surori:

Mărg pe drum

Da' nu s-ajung niciodată.

(Roțile carului)

purtau cu ei colaci "înstruțați" cu busuioc și tidru.

La nuntă sunt chemați neamurile, vecinii, fete și feciori din sat.

Ajunși la o casă (invitația se face numai acasă), chemătorii rostesc: "Se roagă părinții și mă rog și eu să faceți bine să veniți la un ptic de veselie pe sâmbătă sara!". Cei chemați răspund: "Vă mulțumim de cinste și de omenie că ne-ați chemat. N-om face să nu merem. Să sie înt-un ceas bun, să aveți noroc și coptii mult și sănătoși".

La chemarea la nuntă nu se refuză. Cei care nu vor putea să meargă sau nu vor să meargă din diferite pricini, răspund indirect chemătorilor: "ap(o) om vedé", "de-om si acasă" etc.

Druștele și stegarul. Mireasa își alege, din cele mai bune verișoare sau prietene, druștele. Mai demult, mireasa avea numai o drușcă, astăzi are mai multe, și câte 2-3 druște.

Mirele își alege, dintre cei mai buni prieteni sau rude, "stegariu", cel care pe timpul nunții va "juca" steagul. Stegarul merge și el să cheme la nuntă.

Jocul steagului. La fiecare nuntă se face steag, care trebuie să fie gata cu o săptămână înainte de nuntă. Stegarul, văr sau prieten al mirelui, face rost de "năfrâmi de păr", batiste, "petele", clopoței, "fățoaie cu ciur" (croșetată), spice de grâu, pospan (plantă totdeauna verde), tidru. Le duce la o femeie care știe coase steagul (sunt femei anume în sat). Femeia îl coase pe o botă de lemn tare (de tufă, de frasin, de paltin), cam de 2 metri.

După ce-i gata cusut, la stegar acasă se face "jocul steagului": cheamă feciori, aduce ceterași și beau, joacă, "strigă și se veselesc". Petrecerea durează 2-3 ore.

Strigături:

Ie-ț, măi mire, rămas bun
De la pana de păun,
De la feciorași din drum,
De la sir de tămâiță,
De la fete din uliță.

Bine i-i feciorului
Până-i de măganu lui,
Dacă se căsătoré
De multe greutăți dă.

După nuntă steagul se desface, se dau înapoi obiectele împrumutate. Sunt reținute spicele, care se păstrează până la nașterea primului copil care este ciupăit într-o apă în care se pun aceste spice, "să sie de cinste și de vază în sat, ca și steagul".

Jocul cununii. Cununa se cumpără de către familia miresei; cununa druștei și-o cumpără ea însăși. Înainte de nuntă, la casa miresei, se adună mai multe fete să facă "jocul cununii". Mireasa își pune cununa pe cap, fetele cântă, joacă, "strigă".

După nuntă, cununa se așează în icoană și se păstrează "de amintire", ca și hainele de nuntă (după posibilități).

Mai demult cununa miresei era făcută de o femeie anume, care "făcē cununi de ceară albă". Ceara era încălzită cu apă fierbinte și femeia o "impletea" după cum știa că trebuie făcută. Cununa era făcută creață, iar, ici-colo, se puneau oglinzi (cioburi) micuțe și frunze albe, tot din ceară.

Portul miresei și al mirelui. Mireasa este îmbrăcată cu: poale cu colți, peste ele două sugne - una roșie și una albastră; are cămașă albă "cu bezeri (volane) pe la gură" și cu "colți formăluți pe la mâneci"; peste cămașă

Dacă nu curge,
Pticură.

Colecția DUMITRU IUGA

806

Mniresucă, tu și tu,
Rumpe-ți-s-ar brăuțu
Cum ți-ai lăsat drăguțu,
Rumpe-ți-s-ar brău-n două -
Ț-ai lăsat drăguți v(r)o nouă.

807

Mniresucă, tu, tu, tu,
Bine ți-o cântat cucu
Că te-o luat cine-ai vrut tu;
Să-m cânte și mie-așé
Să mă ieie cine-oi vré.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 70 ani, 1982

808

Cine-a juca mireasa
Patruzeci de bani a da;
De o-a juca păcurari -
Șapte sute ș-un grițari.
Colecția RODICA ALBOIU
Țara Oașului, 1961.

809

Mniresucă, mniresucă,
Te-ai păzît la măritat
Ca floarea la scuturat,
Te-ai păzît la nevstit
Ca floarea la veșejit.

810

Sii, mnireasă, răbdătoare
Ca pământu su pticioare:
Și pământu-i răbdători
Ca și fetele nurori.

811

Mniresucă, mniresucă,
Rău te-a duré la inimă
Până ti-i cunți străină,
Rău te-a duré inima
Când străină ti-i afla
Și dusă de la mă-ta.
Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 40 ani, 1980

812

Mnireasă din neamu meu,
Ascultă ce-oi zîce eu:
Dacă-acolo ți-i întra
Rându-n casă nu-l strîca

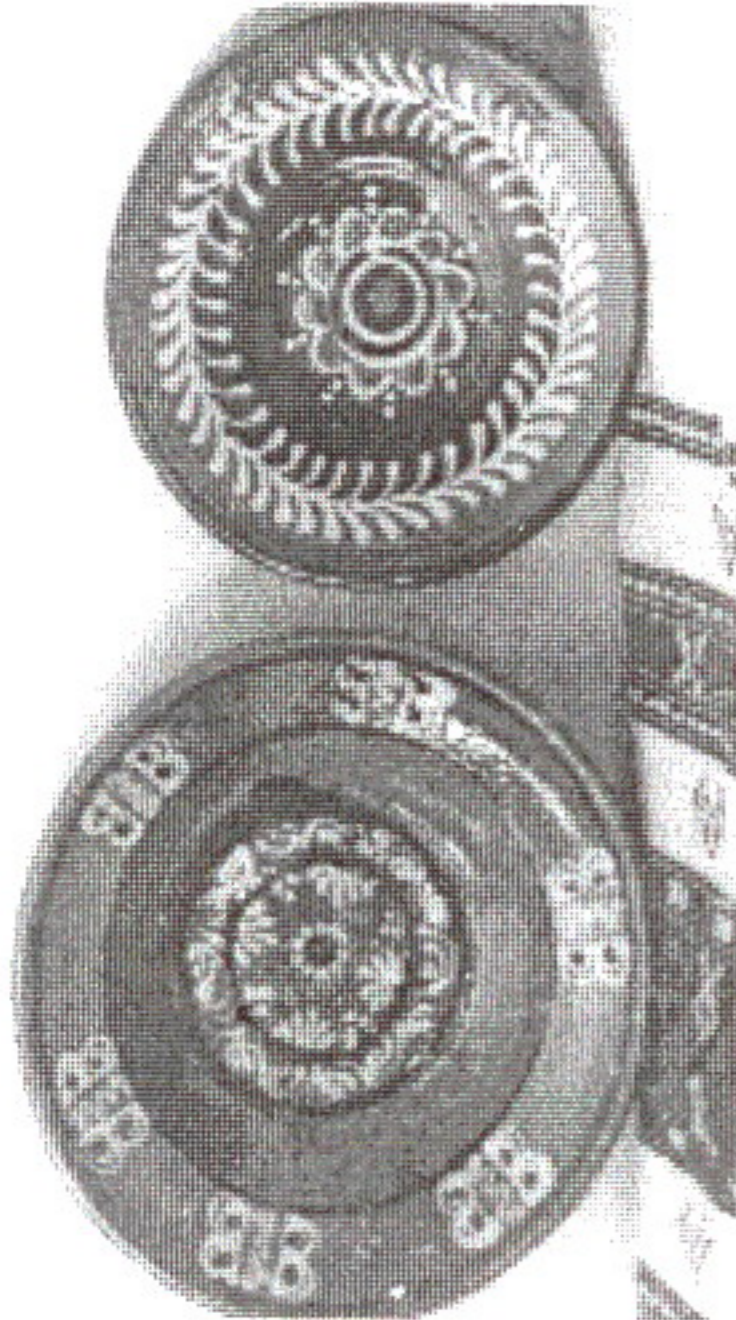

D. Iuga: Gătatul miresei, Săliștea de Sus, 1995

Că la socri-așe le place
Cum găsești să le dai pace:
Din pticioare să pășești,
Din gură să nu grăiești,
Din pticioare să me(r)i iute,
Din gură să nu știi multe.

813

Mniresucă, mniresucă,
La mă-ta greșești o sută,

Ié te iartă și te uită,
Da' la soacră numa-o dată,
Nici te uită, nici te iartă:
Că străinu-i tăt străin
De i-ai fa' din apă zin
Tăt nu-i faci voia deplin,
De i-ai fa' din apă bere
Tăt nu-i faci p-a lui plăcere.

814

Tu mnireasă, draga mé,
Dacă-a si socră-ta ré
Să mături casa cu ié
Pân tâte unghiurile
Să-i aline junghiurile,
Iar dacă-a si soacră bună
S-o cinstești ca și pe-o mumă.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 70 ani, 1982

815

Tu mireasă, tu, tu, tu,
Când a si socrut-o rău
Trânțește-l colea-n pârău,
Nu te teme de-un păcat -
Că de-un drac te-ai descățat.

816

Iu, iu, iu, pe dealu gol
Că mireasa n-are țol
Și i-a face mirele
Când a tunde cânele.
Colecția PETRICĂ SCAUNAȘU.
De la Clarița Mateșan, Asuaju de Sus,
43 ani, 1973.

poartă "teptar cu ruji" și "apoi gubă din lână de oaie albă, cu bdiț". Mai demult era încălțată cu "optinci de oargă, cu obdele de pănură, albe, legate cu ațe de lână neagră, împletită; astăzi poartă păpuci, s-o domnit, au și pantofi cu toc și cizme". Pe cap poartă cunună de ceară albă, cu oglinzi. La gât are o năframă îndoită sul.

Mirele este cu cioareci albi, de lână, cu opinci de oargă, obiele de pănură albă legate cu curele de piele; peste mijloc are curea lată de piele, înflorată. Cămașa este din pânză de casă, albă, cusută cu "găurele" de către mireasă. În cap poartă clop sau cușmă, înstruțat cu "struț din cununa miresei" (de ceară albă).

Scăldatul și cântărirea miresei. Mai demult, mireasa, înainte de a pleca la cununie, se scălda în apă neîncepută dacă era "fată cinstită". În apă "puné bani de argint, ca să sie cu noroc și să nu se lege de ié ceas rău; la mână se lega cu argint ziu și se cântăre cu grunz de sare ca să nu se ieie de ié meșteșăguri". Cântărirea "cu sare mare și argint ziu se făcē în ptelea goală" pe un cântar mare luat împrumut de la un "jîd" (pe vremuri boldurile erau ale evreilor), sau "pe cântaru cu care se măsură grăul îmblătit" (treierat). "Argintu ziu și sarea mare se puneu înt-un săcuț mic, făcut din pânză tare, ca să nu cure (curgă), pe care-l purta, apoi, tăt timp, la brău, legat de brăcinaru poalelor". (De la Lișca Hojda, 66 ani, 1983).

Îmbrăcarea miresei. Mireasa era îmbrăcată de druște: o piaptână, îi împleteau părul în două cozi în care-i puneau "petele" și o înstruță cu "măderan". Ele îi fixează și cununa pe cap. În acest timp îi "strîgă":

Mniresucă, mniresucă,	Că bărbatu-i mare drac,
Până-ai fo' la mama ta	Nu-i poț fa' nemnic pe plac.
Te-ai culcat sara pe țol	Mniresucă, mniresucă,
Și te-ai sculat târzior;	Cununița ta cé verde
Da' de astăzi înainte	Cum te scoate dintre fete
Ti-i culca numa pe brață	Și te bagă-ntre neveste.
Și ti-i scula dimineață	Nevestia-i haină gré,
Că bărbatu-i mare câne,	Tâte grijile-s în ié.
Orice faci, nemnic nu-i bine,	

Iertările. "Când pleacă la cununie, mirii își jieu rămas bun de la părinți, la casa siecărui:

-Mămucă și tătucă, mă rog să mă iertați
Că nu-i prunc ca să se nască
La părinți să nu greșască.

Înainte de plecarea spre biserică, mireasa rostește:

Dragi părinți, îmi cer iertare,	Nu v-oi face de rușine.
Să-mi dați binecuvântare	Eu îmi cer iertări, o mie,
Că-s în ceasu de plecare	Amu, la căsătorie;
Cu streinii pe cé cale;	S-aveți bine și ticneală
Iar în drumu care vine	Că eu plec în astă sară,
Nu știu, rău mi-a si, ori bine,	Dumnezău să vă trăiască
Știe bunu Dumnezău	Și de rele vă ferească!
Cum mi-a si binele meu.	Să trăiți la mulți ai!"
Și de mi-a si rău, ori bine,	

Apoi, cu un pahar de horincă în mână, închină întâi tatălui, apoi mamei. Părinții miresei răspund:

Să sie în ceasu cel bun!
În ceasu cu norocu!
Să sii cuminte!.

Îi pun mâna pe creștet, îi fac o cruce și o sărută. Mireasa sărută mâna părinților. Aici, la mireasă, se adună mai tot satul. Curioșii stau pe la ferestre, prin "șatră", prin tindă - să vadă cum îi "tomnită" mireasa. Rudele, dar și femeile, chiar dacă nu sunt chemate la nuntă, strigă la mireasă strigături până vin solii mirelui să anunțe că mirele pleacă la cununie:

Vin la voi:
Prind pe mă-ta de buric

Și face tuic! tuic!

(!!\$n mwwz)

Cântă-te, mnireasă,-amu
Dacă-i mere de-aici nu,
C-aşe-i mândru, să te cânti
Când te duci de la părinți.

Mniresucă, mniresucă,
Îți vin solii să te ducă
Și ti-i duce la popa
Unde-i pune legământ
Pe cât trăiești pe pământ.

Mnireasă, cununa ta
Îi vârstată mânânel
Și-i purta-o puținel
Și-i pune năframa-n poală
Și-i purta-o numa-o sară.

Cununița cu struțu
Pe colacu cu grâu -
Nu-i mai si fată altu,
Nu-i purta flori la ureche,
Nici în coadă pospan verde
Să mai vezi cum ți se șede
Că-i purta o năfrămuță
Cu un rând de floricele
Și-i petré bugăte rele.

Câte târguri târguiești
Șohan nu te celuiești
Ca de te căsătorești:
Vine-un tânăr voinicel

La mire, iertările păstrează aceeași ceremonie. Feciorii închină cu horincă celor din jur (ei, toți, au "uiegi" de jumătate, înstruțate cu "rujmălin" legat cu ață roșie), joacă "în roată", ceterașii "zîc" de strigat pentru feciori, iar ei strigă:

Mnire, mnire, dragu meu,
Ascultă-mă ce zîc eu:
Înainte de-a pleca
De la casa mâne-ta
Cheamă, tu, pe tata tău,
Cheamă și pe mama ta
Și le sărută mâna,
Mâna, și-i sărută-n față
Că ei te-o purtat în brațe.
Nici amu nu-i zina lor
Că le-ai fo' drag pân ocol,
Pân ocol și pân grădină -
Da' tu, sîngurel, ai zină:
Te-ai păzît la însurat
Ca floarea la scuturat.

Cununia.

Alaiul mirelui și miresei. Spre biserică, alaiul mirelui este rânduit astfel: întâi mirele, urmat de stegar, care-i joacă "steagu" deasupra (capului), apoi nănașii, urmați de nuntași, iar la urmă ceterașii care cântă "marșu". Feciorii, înstruțați, având fiecare "uieji" cu horincă, până la cununie joacă și strigă strigături. Când nunta se face în căminul cultural, mirele, după ce ajung în fața bisericii, trimite solii să vestească mireasa să plece și ea la cununie. Dacă mireasa n-are ceterași (nunta fiind "laolaltă"), pleacă și o parte dintre ceterașii mirelui după mireasă, dar nu "zîc" până nu ajung la mireasă.

Când nunta se face "detilini", mireasa merge, cu alaiul ei, în urma mirelui, la câțiva metri.

Când pleacă la cununie, de acasă, mireasa iese de după masă în sensul în care răsare soarele (de la stînga la dreapta). Este urmată de druște și de

Și te cere după el,
Cu bani nu te prețuie,
Vine și te celuie
Și te ie de susuoară,
Te scoate pe ușă-afară
Ș-apoi - cumu-ți-i partea,
Târgu nu-l mai poți strîca.
Sunt în lume care-l strîcă -
Nici de-acelea nu-i nemnică.

Da-o-ar Dumnezeu o lege
Să se nască feciori zece
Și fete numa v(re)o tri
Da să nu poată trăi:
Să moară nebotezate,
Să n-ajungă măritate
Și să sie supărate.

Mireasa strigă:
Frunză verde scânteuță,
Nu mă blăstăma, măicuță,
Că nu poți ști ce-oi ajunge:
Poate s-ajung zile rele
Și t-a si, măicuță, jele.

Măderan de pe poiană
Jele-mi-i de tine, mamă,
Că m-ai crescut de pomană:
Când i să te folosești
M-oi duce, să mă dorești.

817

Mniresucă cu cunună,
Te-om vedé de ce ești bună,
Te-om vedé la primăvară
Când i scoate pânza-afară:
De-i trăi-n lume cu dor
Scoate-i pânză de fuior,
De-i trăi-n lume cu drag
Scoate-i pânză de bumbac,
De ți-i trăi cu urât
Nu ți-i scoate nici de călț.
Săliștea de Sus.
De la Ion Iuga, 85 ani, 1980

818

Horiți, tu fete, horiți
Până sunteț la părinți
Că dacă vi-ț mărita
A hori nu-ț cuteza:
În casă de soacră-ta,
În tindă de socru-tău
Și-afară de mutalău.
Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 40 ani, 1980

819

Tu mnireasă, draga mé,
Nu te mai tăt supăra
Că bine de ti-i purta
Tu bătaie nu-i lua.
Eu de când m-am măritat
Nici o palmă n-am luat,
Numa zece cu zdiciu
Și una cu potângu -
Să siu iute ca gându.

820

Mniresucă, mniresucă,
Sii la socri răbdătoare
Ca pământu su(b) pticioare
Că la socri-așé le place:
Din pticioare să pășești,
Din gură să nu grăiești,
Din pticioare să meri iute,
Din gură să nu știi multe.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Ioana Iuga, 60 ani, 1968

821

Tu mnireasă, draga mé,
Ț-o poruncit maică-ta
Să grijești de soacră-ta:
Tăt cu mere și cu nuci
Și s-o iei cu vorbe dulci,
Tăt cu mere și cu pere,

D. Iuga: Înstruțatul steagului, Poienile Izei, 1998

**Ce-i de rău
Tătdeauna-i drept.**

Să n-o iei cu vorbe rele,
S-o cinstești,
S-o ominești
Ca să nu siți de povești.

822

Mniresucă, struț de flori,
Ie-ț gându de la feciori
Și ț-i-l pune la bărbat
Că cu el te-ai măritat.

823

Hei, tu, dragă de mnireasă,
Nu știu ce și cum de rând
De tată-to n-o vinit
Nici batăr la-mbălțuit.
Săliștea de Sus.
De la Ioana Iuga, 60 ani, 1968

824

Mniresucă, mniresucă,
Cum tăte măicuțele
Își gătesc siicuțele
Da' pe tine n-are cine
Că măicuța nu mai vine
Că-i moartă de ai de zile.
Săliștea de Sus.
De la Maria Pop, 70 ani, 1978.

825

Mnireasă, cununa ta
Pune-o-n cui să te jălea,
Te jălea batăr un an -
N-ai fo' rușine șohan,
Te jălea batăr o lună
Că-ai avut purtare bună.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Ioana Iuga, 60 ani, 1968

826

Mniresucă, corci de nuci,
De la mă-ta-amu te duci,
Miresucă, corci de stini,
Te duci la alții, străini:
Rându-n casă nu li-i știi -
Râde-or și te-or ocări,
Întreba-u-ai la vecine -
Râde-or și ț-a si rușine.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Ioana Iuga, 60 ani, 1968

827

Mniresucă, tu și tu,
Mândru ț-o cântat cucu:

nănași. În "ocol", după ieșirea din casă, se aranjează nuntașii: în față mireasa, de o parte druștele, de altă parte, în dreapta miresei, nănașii. Înaintea miresei se află o femeie, rudă apropiată - mătușă -, care duce pe brațe o cergă "aleasă" - înflorată - pe care vor înngenunchea să "joare" mirii. Spre biserică mireasa merge "câtilin", urmată de fete, feciori, nuntași și curioși care vin să vadă cum îi "gătată", "cât i de mândră mireasa". La poarta bisericii fetele și feciorii rămân cu ceterașii, "învârtesc" și "strîgă" (feciorii) strigături. Alaiul miresei intră pe poarta bisericii astfel: înainte merge femeia cu cerga, apoi mireasa și oamenii în vârstă, apoi ceilalți nuntași.

Uneori, feciorii "strîgă" și strigături mai glumețe:

Ia, ce s-o muiet cărarea
C-amu s-o-nsurat mnirarea.
A mé mândră-i mânioasă
De ce i-i cămeșă groasă.

Cine dracu i-i de zină
Dacă toarce ca de lână?
Pe cămeșă trebe lucru
Și ie doarme ca butucu.

Cununia religioasă. În biserică, mirii sunt încadrați de druște și stegar. În spatele lor stau nănașii, cu "lumnini" lungi și groase, aprinse. Mirii "joară" în "gerunți", pe cerga adusă de mătușă miresei.

În timpul cununiei, neamurile apropiate stau în jurul mirilor, să nu ia cineva din cununa miresei, iar mirelui din struț, "c-ap(o)i fac cu ele oricé(va) meșteșăguri, să-i despărța(scă)".

Ritualul religios este cel obișnuit în biserică românească.

Ruperea colacului. La ieșirea din biserică, mireasa se străduiește să facă ea întâi un pas înainte, "să poruncească ie în casă".

Atât mirele, cât și mireasa, pregătesc câte un colac frumos și "un lităr de horincă", să le ducă la biserică. Fiecare își "nămné" câte-un bărbat mai în vârstă și de treabă, din neam, să le ducă la biserică.

Când ies din biserică, se opresc în "șatra bisericii", roată (în cerc), cu mirii și nănașii în mijloc. Nănașii mirelui scot colacul din traistă, apoi îl scot și nănașii miresei. După aceea întorc mirii cu fața spre răsărit, să se uite, amândoi deodată, prin colacul ridicat deasupra capului. Apoi mirii îl rup, trăgându-l fiecare spre el; mirele e ajutat de stegar, iar mireasa de druște. Mirii trag de colac înspre piept și încearcă fiecare să aibă bucata cea mai mare, "că a trăi mai mult și a si mai tare". Bucata fiecăruia este împărțită, apoi, la copii, mai multe bucăți dându-li-se mai ales la băieți, "să aibă fecior primul coptil". Mirii se uită prin colac înspre răsărit "că de acolo vine daru și viitoru", "să sie lumninoși ca soarele", "să margă înainte cu găzdăluitu, nu îndărăt; la față să sie făloși ca soarele, și curați". Cei care au adus colacii, scot și horinca și închină la miri și nănași, apoi la alți nuntași sau care au venit, din curiozitate, la cununie.

Spre casă. Până la poarta bisericii mirii merg "alătura", cu lumânări aprinse. De aici, încadrați de nași și druște, se îndreaptă spre casă și în locul unde

D. Iuga: Cusutul steagului, Poienile Izei, 1998

Am mai mulți boi roșii:

Vine unu negru și-i împrăștie.

(varoicoș și iunof)

Colecția ȘTEFAN CĂMĂRAȘU, Larga, 1981

fiecare e mai aproape de casa lui alaiurile se despart, dacă-i nuntă "detilini". Dacă nunta este "laolaltă", merg împreună la casa (azi la căminul cultural) unde are loc nunta.

Când "nunta" (alaiul) se întâlnește cu o altă "nuntă", miresele se sărută iar miri și nuntașii își închină cu horincă.

Nunta laolaltă. Ajunși la casa unde se ține nunta (azi nunțile se fac, de obicei, la căminul cultural, pierzându-și din fastul obiceiurilor și credințelor. Este o nuntă "comună", ca la restaurantele și cantinele din orașe, ceea ce pe unii folcloriști poate să-i facă să creadă că dispare foarte repede deosebirea dintre sat și oraș!) nuntașii sunt întâmpinați de socăciță cu un blid de grâu. Ea strigă strigături anume, aruncând grâu peste miri și nuntași. Aceștia "o înconjură" de trei ori, cu pălăriile în mâini, ridicate peste capete, sus, întoarse, să poată prinde grâul. Acest grâu, din pălăriile lor, nuntașii îl aruncă tot pe miri, zicând: "Noroc! Noroc! Noroc!".

Intrarea în casă. După aruncatul grâului, intră în casă. În porțița de la șatră (sau în ușa căminului cultural), mirii sunt întâmpinați de socrii mari. Mama mirelui, când ajung în pragul ușii, leagă mirii cu o ștergătoare înflorată pe după "grumaz" și, legați așa, intră în casă; mirele încearcă să treacă el întâi pragul, "să conducă în casă". După aceea sunt "duși" (conduși), tot "legați", "după masă" iar soacra mare îi șterge pe obraz cu ștergătoarea și apoi îi sărută. Din sticlele "de pe mână" (din mână; la orice nuntă feciorii, de la început până se termină nunta, au sticle "pe mână", pentru a închina celor pe care-i întâlnesc în timpul mersului și venitului de la cununie, de asemeni în timpul nunții; aceste sticle, de jumătate de litru, sunt umplute din timp în timp, iar la sfârșitul nunții le duc acasă, tot pline, pentru a închina cunoscuților - și femeilor - și prietenilor întâlniți pe drum), mirii, înainte de a se așeza, stropesc cu horincă peste stolnicul de pe masă. *Stolnicul* este un colac mare, ca un cozonac - ca un trunchi rotund, plin și la mijloc, nu ca la colac -, făcut numai din făină, drojdie și sare, iar, ici-colo, brânză de vacă frământată cu gălbenuș și mac, pe deasupra ornamentat cu împletituri din aluat, în cruce, iar între împletituri - în "câmpurile" triunghiulare dintre ele - făcute "pupeze", "roți" și alte "forme", toate din aluat. Stolnicele se așează pe blide mari pline cu grâu, se pun pe mesele lungi de la nuntă cam din 3 în 3 m., apoi se înstruță cu busuioc - înfipt în el -, peste care se pun "ciupți" de lână colorată în diverse culori, predominând roșul. Pentru nuntă se fac mai multe stolnice: două, mai mari și mai frumoșe împodobite, se așează în fața mirilor, iar la restul meselor "câte treb(ui)e". Aceste stolnice, la fel ca stolnicul de Crăciun care se pune pe masă și stă, fără a fi voie să-l miști pe tot timpul sărbătorilor, rămân și ele pe mese până la sfârșitul nunții. După ce se așează mirii, se aranjează la mese nașii și druștele, lângă miri, iar restul nuntașilor în continuare, după cum li-i "roangu" (rangul).

Până se pune cina, către miezul nopții, nuntașii horesc, joacă "în roată", "strigă":

Cine-o făcut aici joc
Dăie-i Dumnezău noroc
Ca sămânța-n bosfioc.
Să trăiască mnirile,
Pântru el i binile,
Să trăiască mnireasa,
Pântru ié-i veselie.
La aiasta veselie
Da-o-ar Dumnezău să sie
Tăt noroc și bucurie. Etc.

Strigătura la găină.

La miezul nopții se pune "cina". După cină, "socăcița" aduce găina. Ea vine strigând (strigătura la găină), toată lumea face liniște, iar ceterașii "zîc de strîgat". Socăcița își laudă găina, să primească cât mai mulți bani de la nănași, iar nuntașii și nănașii o contrazic, înfiripându-se astfel un dialog nu lipsit de umor. Se

Beatrice Semzaconi: Nuntași din Vișeu de Jos, 2000

Hiriu rău

Mere ca și calu' cel bun.

Colecția PARASCA FĂT, Desești.

Te-o luat cine-ai vrut tu.
Să-mi cânte și mie-așe,
Să mă ieie cine-oi vré.

828

Ie-ț, mnireasă, cununa
Și ț-o dă de-a durița
Pân grădină la mă-ta.
Unde-a sta cununa-n loc
Să răsără bosâioc -
Nu-i mai si fată la joc,
Să răsără măderan -
Nu-i mai si fată șohan:
Când fetele or juca
Tu îi sta și-i lengăna,
Când fetele-or tropoti
Tu îi sta și-i ciupăi.

829

Tu mnireasă, draga mé,
Mulțămnește-i maică-ta
Că frumos te-o lengănat,
Tânără te-o măritat.
Și te-o lengănat răsând
Și te-o măritat curând
Și te-o lengănat asoare
Și te-o crescut ca o floare.

Alte strigături la mireasă

830

Mniresucă, mniresucă,
Ți se șede cu cunună
Ca și cerului cu lună,
Ți se șede cu măregele
Ca și cerului cu stele.

831

Mniresucă, mniresucă,
Fost-ai rujă de Rusale
În grădina maicii tale;
Când ai înflorit mai tare
Mă-ta te-o făcut vânzare.
Da' așe-i rându la fete,
Nu la una, că la tăte,
Când li-i mai dragă lumea
Musai să se despărta
De casa unde-o crescut
Și de cine le-o făcut.

832

Mniresucă, din ia' sară
Nu-i petré feciori p-afară,

Nici nu-i hia să-i petreci,
Numa să găzduiești.

833

Mniresucă, sii isteată:
Scoală-te de dimineață
Și pune mălai în poală
Și strîgă găinile
S-audă vecinele.

834

Mniresucă, struț gătat,
Te-ai pornit la măritat
Ca floarea la scuturat:
Floarea la vară-a fa' flori -
Tu nu-i si pântre feciori,
Floarea la vară-a-nflori -
Da' tu fată nu-i mai si.

835

Mniresucă, mândru gătată,
Să nu te văd supărată
Că ai casă și moșie
Și fecior de omenie.

836

Mniresucă, cununa ta
I-mpletită mânânel
Și-i purta-o puținel,
Îi purta-o-o zî ș-o zî -
Altu nu, cât i trăi,
Îi purta-o-o zî ș-o noapte -
Altu nu, până la moarte.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Ioana Iuga, 60 ani, 1968

837

Mniresucă, struț tomnit,
Gată-te-amu de pornit
De la mamă la ibdit;
Mniresucă, struț gătat,
Gată-te-amu de plecat
De la mamă la bărbat.

838

Să trăiești, mniresucă blândă,
Că ești tânără și mândră;
Să trăiești, s-aveți noroc
Ca sămânța-n bosâioc,
Să trăiți, s-aveți tigneală
Ca sămânța-n grâu de vară.

D. Iuga: Îmbrăcatul miresei (Lucy Castle), Hoteni 1997

întâmplă, de multe ori, ca socăcița să fie înlocuită de o femeie "din neamul mnirelui sau mpiresii", care strigă mai frumos; câteodată, rar, poate lua locul socăciței și un bărbat: el se travestește în femeie, își preface glasul și... umorul este și mai mare.

Redăm o strigătură la găină:

Socăcița:

Ca asta găină nu-i
Și cu ouă și cu pui
Ș-om da-o nănașului;
C-o ouat un coș de ouă,
Hia opt până la nouă.
Să trăiești, nănașă mare,
Mândră-i casa dumnitale:
Pe la uși cu mândre ruji,
Căpătăiu patului -
Cranga măderanului,
La ferești cu flori domnești,
Să trăiești că mândră ești
Și mândru te veselești.
Să trăia' cine-a trăi -
Tăt nănașa cu sinii
Și casa cu oamenii.
Se cunoaște neamu mare
Și pe drum și pe cărare,
Se cunoaște neamu bun
Pe uliță și pe drum.
Să trăiești, nănașule,
Să săruți nepoatele,
Să mă săruți și pe mine
Că mi-i tare drag de tine.
Să trăiești, nănașule,
Și-i fa bine și-i ierta
Că găina nu ni-i friptă
Numa cât i cărcălită
Că pădurile-s departe
Și n-avem lemne uscate,
Pân pădure sunt ardăi
Și se dau după femei.

Nănașul:

Socăciță, hai încoace,
Ce-ai făcut, nemnic nu-m place

Că-ai făcut niște toșmaji
Numa cu boii să-i tragi.

Socăcița:

Mulțămăscu-ți de cuvânt,
Am făcut cum am putut
C-am știut că mâncați mult.
Să trăiești, nănașule,
Să ai car cu patru boi
Ș-o stână mare de oi
Și tașcă cu taleri noi
Și să-ț păstrezi talerii
Până când i bătrâni
Ș-atunci i strânge sinii.
Doamne, rău mă doare capu:
Mi s-o supărat bărbatu,
Când am tăiet găina
El o prins a se cânta;
Când o stat găina-n loc
El ș-o pus doza pe foc.
Eu bărbatului i-am spus
Că altă cloșcă mi-am pus
Și dintre câți pui or si
Doară s-or și cărcăi,
S-or cărcăi ș-or oua
Și tăbacă i-oi lua.
Săraca găina mé,
Rău îmi pare după ie:
Multe ouă mi-o ouat
De tăbacă la bărbat
Ș-oi da-o nănașului
Și i-a mai oua și lui.

Nănașul

Asta nu-i găină friptă,
Ia', i-o cioară flocăită,
Asta nu-i găină seartă,
Ia', i-o cioară scălmănată.

Ce iese pe ușă

Cu 50 de capete?

(Minciuma)

Se cunoaște pe găină
Că-i sfârșită de bătrână,
I bătrână și micuță,
Nu plăte numa-o dutcuță,
Bătrână-i și pitité -
Voi cereți suta pe ié.
Nu o tare lăudați
C-ați ținut-o la imaș
Ș-o aduceți la nănaș,
O-ați ținut-o priponită
Ș-o-aduceți la nănaș friptă.
Găina care-i de nuntă
Trebe mai bine ținută,
Găina pântru nănaș
Trebe ținută cu caș
Și cu grâu tare p-ales
Nu cu pleve de ovăs.
Socăciță de la oale
Ți s-o ars latu la poale!

Socăcița:

Nănașule, sii cuminte
Că nu latu dinainte
Că-i de pe pticioru drept -
Spune-mi un(d)e să te-aștept?
La fântâna cu doi peri
Un(d)e ne-am tâlnit și ieri,
La fântâna cu doi nuci
Un(d)e ne-am tâlnit ș-atunci.
Hai, nănașule,-n grădină
Să-i punem preț la găină.
Hai, nănașule, haida,
La șopru cu otava
Și mi-i plăti găina
Să nu știe nănaș.
Nănașule, te-aș ruga
Ca să judeci dumăta
Cât plătește găina!
Eu am judecat așé:

Nănașul îi plătește găina (25-100 lei mai demult; atăzi mai mult) și "îi dă socăciții un pahar de horincă; ea îi închină și pleacă.

După strigătura găinii, se pune prânzul: "zama", "găluște" - prăjituri și pancove sunt toată noaptea pe mese. În continuare se bea, se horește, se joacă.

Jocul miresei. După un timp, spre ziuă, se face "jocul miresei": nuntașii joacă mireasa pe rând, punând pe "talgerul" din fața nănașului bani (mai demult se puneau de la 5 la 25 de lei, nănașii puneau 100-500 lei; astăzi se pune de la 25 de lei în sus, de obicei 100-500, după gradul de rudenie; nănașii pun 500-1000-2000 lei).

La sfârșit, mirele "răscumpără" mireasa: pune bani pe talgerul din fața nănașului - de obicei o sumă mai mare decât ceilalți nuntași - și o joacă cel mai mult, după care se termină jocul miresei.

Aducerea zestre. Jocul miresei terminându-se, mirele ia ceterașii, stegarul, câțiva feciori și merg după socrii mici și după zestre. Pe drum închină la toți oamenii pe care-i întâlnesc. Ajungând la socrii mici, le închină, feciorii "strigă", iar părinții miresei pregătesc zestrea, o pun într-un car, rânduie frumos "să se vadă câtă zestre are mireasa", apoi, "pe car", se întorc la casa mirelui, horind, strigând. Aici îi întâmpină socrii mari care iau zestrea și o duc în casă. În ocol, neamurile miresei strigă:

Să-ți tai mâneca
Și să te duci cu căbatu.

Colecția PARASCA FĂT, Desești.

Pe puțin suta plăté,
Judecă și dumăta -
Pe puțin plăté suta!

Cu banii de la nănaș
M-oi duce joi în oraș
Și mi-oi lua rumenele
Și m-oi rumeni cu ele,
Cu ele m-oi rumeni,
Cu nănașu m-oi ibdi,
Nănașu nemnic n-a ști.

Fă bine, nănaș, și iartă
De-a si găina pre seartă
C-asară la cina mare
M-o strigat mândru-n cărare
Să-i dau foc la o țiglaré;
Până-am șezut cu badea
Mi s-o pre sert găina.

Nănașul:

Socăciță lăudată,
Găina-i nescălmănată,
Socăciță cu izmene,
Găina tăta ți-i pene!

Socăcița:

Găina mi-i seartă tare,
Cu slănină pe stinare.
Eu de nu o-am fript pe jar
Să mă fac zin în păhar
Și nănașu să mă beie,
Nănașu de cap să-l ieie.

Nănașă, te-aș întreba:
Mi-i plăti găina,-ori ba?
Că eu n-am să-ț cer moșie -
Dă-mi-l pe nănașu mie,
Nici nu ți-oi cere iosag -
Dă-mi nănașu că mi-i drag.

839

Taci, mnireasă, nu mai plânge,
Că cu lumea nu-i învinge:
A-nvinge lumea cu tine
Până ce te-a pune bine.
Petrova
De la Maria Savu, 84 ani, 1977.

840

Mniresucă, mândră ești,
N-ai oglindă să te vezi,
Să te vezi cum ești gătată -
Șohan nu-i si supărată;
Numa nu știu ce-ai pățit
Că tare mi te-ai păzît,
Te-ai păzît la măritat
Ca roua la scuturat
Și grâu(l) la secerat.
Colecția ION VANCEA, Bârsana
De la Ioana Pop, 17 ani, 1977.

841

Nu te supăra, mnireasă,
Că bota-i pe grindă-n casă
Și-i cioplită-n patru dungi -
Cătu-s spatele de lungi
Și-i cioplită-n patru late -
Cătu-s spatele de late.
Colecția TEOFIL CAIȚA, Sârbi
De la Gheorghe Chioran, 73 ani, 1980.

842

Frunză verde viorele
Mnireasa n-are măргеle
Că le-o dat pe zin și bere,
Mireasa n-are cercei
Că i-o dat pe doi purcei.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus
De la Anuța Iuga, 70 ani, 1982

Strigături la mire

Mama la mire:

843

Frunză verde, rugule,
Să trăiești, măi fiule,
Dumnezău să-ț dăie bine
Și să ai grijă de mine
Că, Doamne, mult am muncit
Până mare te-am crescut,
Că, Doamne, mult am lucrat
Până ești la însurat.

844

Dragu mamii, să trăiești,
Târgu care-l târguiești
Să ai bine și noroc,
Să nu ne superi deloc,

Să ai bine și tigneală,
Să nu faci nici o greșală.

Verișoara la mire:

845

Am venit, văruc, la tine,
Să văd târguit-ai bine.
Câte târguri târguiești
Șuhan nu te celuiești
Ca de te căsătorești:
Cumperi boi și cumperi cai,
De nu-ț plac, iară le dai -
Da' aiesta-i târg pe trai.

846

Am venit, văruc, la tine,
Să văd târguit-ai bine,
Să văd cum ai târguit,
Dacă nu te-ai celuit,
Să văd ce ți-ai cumpărat,
Dacă nu te-ai înșălat.
Câte târguri târguiești
Șuhan nu te celuiești
Ca de te căsătorești:
Cumperi boi și cumperi cai,
De nu-ț place, iară-i dai,
Aié(sta) nu-i târguț de țară,
Ce cumperi nu poți da iară.
Colecția MARIA CHIȘ, Săliștea de Sus.
De la Irina Iuga a Bdirăului, 44 ani, 1983.

Verișor la mire:

847

Frunză verde mere, pere,
Nu te însura, măi vere,
Că nevasta multe cere:
Cere rochie de mătasă
Cum la mă-sa nu purtase,
Cere rochie cu țințele -
Nu se ști' -mbrăca cu ele.
Colecția AUGUSTIN MICU, Merișor.
De la Floare Goje, 73 ani, 1987.

Verișor de-al miresei la mire:

848

Măi mnire, pretenu meu,
Nu ținé mnireasa rău;
De ța greși câteodată

Nu vă uitați că nu-s multe
Că-s de mâna ei făcute,
Că zestrea nu-i cumpărată
Că-i de mnireasă lucrată,
De mnireasă și mă-sa
Că le-o plăcut a lucra,
N-o stat cu ochii-n fereastă,
Nici cu coatele pe masă -
C-o stat cu ochii-n pământ
Și la lucru tăt gân(d)in(d).
Soacră mare, ieși afară
Că ța-am adus zestre mare,
Soacră mare, ieși în prag
Și ne-ntâmpină cu drag.

D. Iuga: Miri din Săliștea de Sus, 1995

Împrohodirea miresei. Odată cu zestrea, nănașa ia cununa din capul miresei și o "împrohodește" cu năframă albă. Este un moment al nunții în care toată lumea se uită cum "zdeară mnireasa", ce se strigă, "cum se jălé mnireasa după fetie". Mireasa măritată "nesilită" nu trebuie să fie nici prea bucuroasă, dar nici prea întristată.

Când ia cununa de pe capul miresei, nănașa strigă:

Mnireasă, cunună verde,	Te jelea batăr o lună -
Cum te scoate dintre fete	O-ai purtat cu cinste bună,
Și te bagă-ntre neveste.	Te jelea batăr un an -
Mnireasă, cununa ta	Nu o-ai rușinat șuhan.
Pune-o-n cui să te jelea,	

Nănașa îi ia cununa, mireasa o ține, nu-i dă drumul dintr-odată, și plânge. Când, de pe steag, nănașa ia năframa și i-o pune, mireasa o aruncă de trei ori, apoi o lasă pe nănașă s-o-mprohodească. După ce mireasa a devenit "nevastă" (nu mai are cunună, ci năframă), nuntașii fac "roată" în casă, pe lângă mireasă, strigându-i:

Mniresucă, draga mé,	Ți se șede-a nevesti
N-ai putut purta peté:	Ca la violă-a-nflori.
Peteaua-i haină ușoară,	Mnireasă fără cunună,
Suflă vântu și o zboară,	O pticat pe tine brumă;
Da' năframa-i haină gré -	Și pe mine o pticat
Tâte grijile-s în ié.	Atunci când m-am măritat,
Mniresucă, mniresucă,	O pticat o brumă groasă
Ți se șede de nevestă	Și de-atunci îs mai frumoasă.
Ca la violă-n fereastă,	

După ce se ia cununa, mireasa-i nevastă. Se mai continuă nunta cu joc și strigături, nu mult. Lumea pleacă acasă.

Fiecare familie, la începutul nunții, a adus "pomnino" - 2-3 câni de mălai sau grâu, "o uiagă de horincă". La plecare, fiecare ia și se dă "coptături" și, în uiagă, de 3-4 degete horincă, "să-nchine când merg cătă casă". Acestea se dau și ținându-se seama de "pomnino" adus sau de darul pus la jocul miresei. Nunta detilini. Dacă nunta se face "detilini" (separat), alaiul mirelui se desparte de cel al miresei după cununie, fiecare mergând spre casa lui. Nunta își urmează cursul obișnuit, la fiecare. La miezul nopții, la mireasă vin solii mirelui, aleși dintre neamurile apropiate (veri și frați de-ai părinților), oameni mai în vârstă, de încredere și care cunosc obiceiurile. Solii sunt instruiți în clop, au la ei uiegi instruite cu ață roșie, pospan, busuioc. Ei sunt trimiși, cu o oră mai devreme, să vadă "cum se prezintă nunta" și să anunțe că peste puțină vreme vine mirele. Din partea miresei merg tot doi soli la mire, să vadă cum petrec și să grăbească sosirea mirelui. Solii miresei sunt reținuți și, câteodată, îmbătați, pentru a întârzia plecarea după mireasă. Cam la o oră după solii trimiși de mire, pleacă și mirele cu nuntașii după mireasă. Acum mirele vine cu tot alaiul la casa miresei, iar oamenii ei ies de după mese și stau pe afară sau la vecini, în locul lor intrând oamenii mirelui.

Domnii beu

Și butea geme.

(Șcroafa)

La sosirea alaiului mirelui, mireasa se ascunde și în locul ei este așezată după masă "o mnireasă mnică, o cocoană"; sau "o babă". Când vine mirele, oamenii lui trebuie s-o caute și "s-o răscumpere" cu o anumită sumă de bani. După răscumpărarea miresei, nuntașii sunt ospătați până spre ziuă, când pleacă cu toții - și nuntașii miresei - la mire acasă.

Sosiți aici, mirii sunt întâmpinați în prag de soacra mare, care le dă doi colaci pe mâini și două sticle cu horincă. Pe rând, le închină la fiecare și le lasă sticlele lor. Apoi îi "îmbălțuie" cu o ștergătoare: îi leagă pe amândoi cu ștergătoarea, cu un capăt îi șterge pe obraz, îi sărută și le strigă, în timp ce-i ține cu ștergătoarea după grumaji:

Haida, haida, pușor,
Că de tine mi-o fost dor
Și mie și la fecior.
Să trăiești, noruca mé,
Nu te teme, n-oi si ré,
Oi lucra cât oi puté;
Tăt oi lucra câtilin,
Așe ca omu bătrân,
Tăt oi lucra câte-oleacă
Așe ca omu de treabă;
Ce-a si modru oi lucra,
Cât oi puté te-oi cruța
Că ré n-am cui semăna.

Oamenii "strigă" în ocol:
Bucură-te, soacră mare,
Că-ți aducem noră tare,
Să-ț ajute la ciubăr,
Să te scalmine de păr:
Pe unde te-a scălmâna
Șepte ai nu te-a mânca.

Bucură-te, soacră mare,
Că-ț aducem zestre mare
Și o noră ca o floare,
Floare albă-a violii
Din mijlocu grădinii.

După intrarea în casă, nunta își urmează cursul obișnuit, la fel ca nunta "laolaltă": se aduce găina, se face jocul miresei, se aduce zestrea și petrecerea continuă până după amiază.

Ospățul. La o săptămână după nuntă se face "ospățul", o petrecere la casa părinților miresei, unde participă obligatoriu nănașii, stegarul (fără steag), druștele (fără "mununi"), precum și cele mai apropiate rudeni.

Se aduc ceterași, se bea, se servește masa, se horește, se joacă, de pe la 6-7 seara până către miezul nopții.

De la ospăț tinerii intră în rândul celor căsătoriți, "în rând cu lumea", adică sunt deja o familie.

Colecția IOAN POP

Peșitul, credința, cusutul steagului și nunta în Poienile Izei

În postul Crăciunului feciorii testează terenul, adică vizează anumite locuri unde ar putea să se însoare/să meargă ginere și fixează anumite fete pe care le-ar putea peți imediat ce încep cășlegile. În general, când feciorii fac trupa/ceata de umblat la colindat, mulți dintre ei încearcă să cheme/invite fata care are de gând să o pețască. Dacă fata acceptă invitația la colindă, când ceata ajunge cu colinda la casa feciorului fata este pusă să se ocupe de servit cu bucatele care au fost pregătite de sărbători, adică se dă de înțeles că ar fi acceptată în familie, în cazul când tinerii se înțeleg și va fi peștită. De multe ori fata este chemată în casa de sărbătoare (casa din'nainte pentru a-i arăta ceea ce are făcut pentru fecior - zestre: cergi, țoluri, într-un cuvânt bogăția pe care o are. În cazul că s-ar hotărî să meargă de noră, nu trebuie să mai facă nimic, feciorul având totul.

După ce s-a terminat cu colinda, mamele, respectiv părinții, discută despre colindă, care ce o văzut în casă, cine cu cine o vorbit, care o băut prea mult, adică năravurile fiecăruia, cât sunt de lotri sau mutalăi unii dintre ei. În casa fiecărei familii se discută despre feciorii și fetele din sat, așteptând cu nerăbdare prima veste: care cu care s-ar aduna laolaltă. De la Crăciun și până la Bobotează este o mare agitație în sat, toată lumea vrea să vadă ce se întâmplă, cine pe cine a peștit, și dacă a fost primit sau nu. După discuția purtată în casă cu părinții, feciorul încearcă să meargă la fata care le-a fost spusă de părinți sau cea care a fost aleasă de el fără a ține cont de părerea

**Doamne, mulți hrănești,
Pușini trăsnești.**

Colecția PARASCA FĂT, Desești.

Strânge-o-n brață și o iartă,
Și ie te-a strânge pe tine
Și-i vedé c-așe-a si bine.
Colecția ION VANCEA, Săliștea de Sus
De la Anuța Vlad, 68 ani, 1978.

Mătușa la mire:

849

Pasu de la cununie
Da-u-ar Dumnezeu să sie
Tăt noroc și bucurie.
Hai, nepoate, să-ț închin
Cu un păhărel cu zin
C-amu te duci la străini.
Pe care drum ai pornit
Nu știu nu te-ai celuit,
Pe care drum ai plecat
Nu știu nu te-ai înșelat.

Drușca la mire:

850

Mă rog, mnire, dumnitale,
Nu sfădi mnireasa tare

Că-i în minte coconească -
Nu-i modru să nu-ț greșască.
Și de ț-a greși o dată
O sărută și o iartă;
Nu mere pe la vecine
Să o spui că nu fă bine
Că tu le spui relele
Și ele rād, cătele.

Fete la mire:

851

Măi mire, de în ia(stă) sară
Nu-i mai pune în clop flori,
Nu-i mai mere-n șezători,
Nu-i mai pune bosâioc
Și nu-i mai juca la joc.

852

Vai de-acela feciorel
Care mere ginerele